

Олексій Кресін

доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Міжнародної академії порівняльного права,
керівник Центру порівняльного правознавства
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України
(Київ, Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4016-6596>
okresin@gmail.com

НАУКОВИЙ КОМЕНТАР

Нова стадія агресії РФ проти України, що розпочалася 24 лютого 2022 р., викликала обговорення й ухвалення нових резолюцій на 11-й надзвичайній спеціальній сесії Генеральної Асамблеї ООН. Її було скликано згідно з резолюцією 2623(2022) Ради Безпеки від 27 лютого 2022 р. – у зв’язку з “відсутністю одностайності її постійних членів на 8979 засіданні, що не дало змоги виконувати її основний обов’язок щодо підтримання міжнародного миру і безпеки”¹ (тут містяться елементи цитування Статуту ООН і резолюції ГА “Єднання заради миру” 1950 р.). Зокрема, Рада Безпеки передала на розгляд Генеральної Асамблеї питання про рішення щодо листа від постійного представника України в ООН ще від 28 лютого 2014 р., де вимагалось розглянути питання щодо безпекової ситуації в Україні². Резолюцію підтримали 11 з 15 членів РБ (постійні члени – Франція, Велика Британія, США, а також Албанія, Бразилія, Габон, Гана, Ірландія, Кенія, Мексика, Норвегія), проти проголосувала лише РФ, утрималися від голосування 3 країни (постійний член – Китай, а також Індія та ОАЕ)³. Слід зазначити, що передання Радою Безпеки питання щодо підтримання міжнародного миру і безпеки на розгляд ГА ООН відбулося лише восьмий раз в історії ООН і вперше за сорок років (з 1982 р.)⁴.

Важливо, що усі питання під час цієї сесії розглядалися за спеціальною процедурою, передбаченою в ч. 2 і 3 ст. 18 Статуту ООН, – тобто в цьому випадку, як рішення з важливого питання – “рекомендації щодо підтримки міжнародного миру й безпеки”, що відповідно передбачає ухвалення кваліфікованою більшістю (щонайменше двома третинами голосів представників держав, які присутні на засіданні й беруть участь у голосуванні). Під час кожного голосування ця спеціальна процедура пропонувалася головою ГА ООН й схвалювалася представниками держав-членів одностайно. Одинадцять надзвичайну сесію ГА ООН не було завершено в певний термін,

© Олексій Кресін, 2024

¹ Resolution 2623 (2022) adopted by the Security Council at its 8980th meeting, on 27 February 2022.

² Letter dated 28 February 2014 from the Permanent Representative of Ukraine Yuriy Sergeyev to the United Nations addressed to the President of the Security Council (S/2014/136).

³ Security Council. 8980th meeting, Sunday, 27 February 2022. S/PV.8980.

⁴ L Blanchfield, M C Weed, ‘United Nations Security Council and General Assembly Responses to the Russian Invasion of Ukraine’ *Congressional Research Service Insight*. March 7, 2022. P. 2 <<https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IN/IN11876>> (accessed: 30.04.2024).

у ній лише оголошувалися перерви, засідання відновлювалися за зверненнями груп держав і відбувалися у 2022 і 2023 рр.

Резолюцію “Територіальна цілісність України: захист принципів Статуту ООН” було ухвалено 12 жовтня 2022 р. За назвою і частково за змістом цей документ базується на резолюції ГА ООН 68/262 “Територіальна цілісність України” від 27 березня 2014 р., але містить важливі новації. Зокрема, наголошується, що частини Донецької, Херсонської, Луганської та Запорізької областей перебувають “під тимчасовим військовим контролем Російської Федерації внаслідок агресії, з порушенням суверенітету, політичної незалежності та територіальної цілісності України”, щодо цих територій здійснено спробу анексії.

Проголошується незаконність і несумісність зі Статутом ООН визнання РФ незалежності т. зв. “ДНР” і “ЛНР” 21 лютого 2022 р. та включення Донецької, Херсонської, Луганської та Запорізької областей до складу РФ 29 вересня 2022 р., як і “референдумів” 23–27 вересня. Ці дії та рішення “є нікчемними згідно з міжнародним правом і не створюють підстав для будь-якого перегляду статусу цих регіонів України”. Держави-члени закликано не визнавати такі спроби РФ. Від РФ вимагається негайно та без умов скасувати свої рішення від 21 лютого й 29 вересня 2022 р. та вивести свої військові підрозділи з території України в її міжнародно визнаних кордонах. Проголошено підтримку зусиль Генерального секретаря ООН, держав-членів і міжнародних організацій, спрямованих на деескалацію ситуації та мирне вирішення конфлікту, яке б передбачало повагу до суверенітету і територіальної цілісності України та відповідало б принципам Статуту ООН⁵.

Проект резолюції було представлено 76 державами⁶. Її було підтримано 143 державами (включно з Бразилією, Нігерією), проти проголосували 5 (Білорусь, КНДР, Нікарагуа, РФ, Сирія), 35 утрималися (Вірменія, Китай, Індія, Казахстан, Киргизстан, ПАР, Таджикистан, Узбекистан та ін.), 10 держав не взяли участі у голосуванні (зокрема, Азербайджан, Туркменістан, Іран)⁷.

Слід також зазначити, що у процесі обговорення РФ пропонувала зробити голосування щодо проекту резолюції таємним через нібито небажання багатьох держав публічно висловлювати свою позицію щодо положень документа в умовах тиску з боку Заходу. Але цю пропозицію було відхилено: відкрите голосування щодо проекту резолюції підтримали 107 держав, 13 були проти, 39 утрималися, низка країн відмовилася висловити свою позицію (включно із самою РФ і Китаєм)⁸.

Обговорення проекту резолюції тривало протягом двох засідань ГА ООН 12 жовтня 2022 р., 66 виступів представляли 81 державу-члена та трьох спо-

⁵ Territorial integrity of Ukraine: defending the principles of the Charter of the United Nations. Resolution ES-11/4 adopted by the General Assembly on 12 October 2022.

⁶ Territorial integrity of Ukraine: defending the principles of the Charter of the United Nations. Draft resolution A/ES-11/L.5. 7 October 2022.

⁷ United Nations General Assembly. Eleventh Emergency Special session. 14th plenary meeting. Official records. A/ES-11/PV.14. 12 October 2022.

⁸ M Nichols, U.N. publicly rejects Russia's call for secret vote on Ukraine. *Reuters*. October 11, 2022 <<https://www.reuters.com/world/un-publicly-rejects-russias-call-secret-vote-ukraine-2022-10-10>> (accessed: 30.04.2024).

стерігачів. Висловлені позиції⁹, не всі з яких відповідають голосуванню держав, можна умовно об'єднати в такі групи:

1. Засудили агресію РФ й визнали “референдуми” в окупованих областях України та їх анексію нікчемними держави Європи (держави – члени ЄС, Чорногорія, Молдова, Грузія, Азербайджан), Канада, США, частина держав Латинської Америки (Гватемала, Еквадор, Чилі, Аргентина, Уругвай), Африки (Конго, Гана, Ліберія), Азії (Японія, Республіка Корея, Камбоджа), Океанії (держави – члени Форуму тихоокеанських островів) та Карибського регіону (Сент-Вінсент і Гренадіни). Частина представників цих країн також вказала на скоєння РФ воєнних злочинів і висловила критику Ради Безпеки як недостатньо ефективного органу ООН.

2. Загальне підтвердження територіальної цілісності України містилося у виступах представників Греції, ПАР, Непалу, Анголи, Алжиру, Тимору-Леште. При цьому представник Греції закликав розслідувати всі скоєні воєнні злочини (очевидно, натякаючи на можливу вину і РФ, і України), а представник Тимору-Леште звинуватив у виникненні конфлікту РФ, Україну та НАТО.

3. До закликів щодо деескалації конфлікту було зведено виступи представників частини держав Азії (Китаю, Індії, Саудівської Аравії, Бангладешу, В'єтнаму, Таїланду), Латинської Америки й Карибського регіону (Бразилії, Колумбії, Венесуели, Болівії, Куби), Африки (Єгипту і Маврикію), а також спостерігачів (Ватикану і Мальтійського Ордену). Частина представників цих держав вказували на політизацію резолюції, а представник Китаю також заявив, що вона відображає “ментальність холодної війни”.

4. Дії РФ з певними застереженнями підтримав Пакистан (право на самовизначення важливе, хоча референдуми сумнівні), а повною мірою – КНДР (самовизначення народу кількох областей України є фактом і має поважатися) і Сирією (текст резолюції оперує фальсифікованими фактами).

⁹ With 143 Votes in Favour, 5 Against, General Assembly Adopts Resolution Condemning Russian Federation's Annexation of Four Eastern Ukraine Regions. Press-release GA/12458. 12 October 2022 <https://press.un.org/en/2022/ga12458.doc.htm?_gl=1*6s6cbp*_ga*MzYyOTc3NzYzLjE2OTMxMjk1Nzc.*_ga_TK9BQL5X7Z*M TY5OT1xMTg2NS4zMS4xLjE2OTkyMTE4NzcuMC4wLjA> (accessed: 30.04.2024).